

(*Festskrift til Astrid Friis*, 1963). Afsnittet afsluttes med et blik på skibsfartens langvarige betydning for Helsingør, hvilket dog mest fokuserer på perioden efter Øresundstoldens ophør i 1857, da byens købmænd skulle indrette sig efter de nye forhold.

Afsnittene om lokaltoldene følger udviklingen af byerne i Øresundsregionen. Denne del fungerer bedre end de foregående, da told og toldopkrævnin-gen forbliver det centrale element i fremstillingen. Hvis der er mangler, er det, at toldpolitikken ikke ses som del af en generel udvikling i Europa. Et eksempel herpå er, at gennemgangen af kommissionsarbejdet 1787 (s. 105ff) ikke bliver set som en del af en generel europæisk tendens og den nye økonomiske tænkning, der var ved at vinde frem i Europa. Det klassiske eksempel på periodens toldlempelser var Storbritanniens nedsættelse af tolden på te fra 250% til 12,5% i 1784, hvilket havde katastrofale konsekvenser for blandt andet det danske Asiatisk Kompagni, der importerede te fra Kina til Europa og i vidt omfang smuglede det ind i Storbritannien.

Bogens længste afsnit, »Øresund på tværs«, gennemgår færgefarten over Øresund i det 19. og 20. århundrede. I det 19. århundrede fokuseres der på den nye type rejsende, lystrejsende eller turister, og det nye transportmiddel, dampskibet. For det 19. århundredes vedkommende fokuseres der på selve skibene og ruterne, mens tolden glider i baggrunden, og især forholdet mellem toldtaterne mangler at blive belyst.

Da bogen begynder at omhandle det 20. århundrede omkring side 153, ses der på bilens indtog og de nye udfordringer, toldvæsenet blev stillet over for i den forbindelse. Hermed indledes bogens bedste afsnit, hvor udviklingen i toldvæsenet bliver holdt op mod den nationale og internationale udvikling poli-

tisk og socialt. Det hele gøres imidlertid uden brug af noter, heller ikke til tabellerne på side 198 og side 202, hvilke formodes at stamme fra Danmarks Statistik.

I det korte tematiske afsnit, »Lurendrejere, smuglere og andre illegale«, ses der nærmere på transport i Øresund uden om toldvæsenet. Afsnittet falder i to dele, smugleriet indtil 1930'erne og illegal transport under Anden Verdenskrig, blandt andet jødernes flugt til Sverige i 1943. I dette afsnit belyses som tidligere efterlyst forholdet mellem de to toldtater i perioden 1814-1900. Da dette afsnit som det foregående er skrevet af Holger Munchaus Petersen, forekommer det mærkeligt, at det ikke er integreret i det foregående, da de jødiske flygtninge omtales både på side 168 og igen, dog mere detaljeret, på side 221.

Bogen er som sagt et ganske habilt udstillingskatalog, men er langt fra det, som forskningen savner: en internationalt tilgængelig undersøgelse af told i Øresund.

Philip Kellsall

Bo G. Nilsson (red.): *Idrottens själ*. Nordiska Museets och Skansens Årsbok. (Nordiska Museets förlag, 2000). 366 s., 275 SEK.

Flere og flere sætter i disse år spørgsmålstegn ved sporten. Det skyldes blandt andet dens tendens til megalomani, dens pengefiksering, dopingorgierne – og at det går skidt for AGF. Man kan heller ikke se bort fra en vis inflation med tilhørende overmæthed. De tider er forbi, hvor man ca. én gang om måneden forventningsfuldt satte sig bag skærmen til tonerne af Prins Jørgens March og afventede en Eurovisions-transmission. Nu er der sport hver aften på en eller anden kanal.

Da Minervas ugle som bekendt har mest travlt i skumringstider, kan der

være god grund til at tage sporten op til nøjere granskning. Det har en række svenske (og en enkelt finsk) historikere, etnologer og journalister gjort i denne årbog. Flere af dem er doktorander, og vi kan på baggrund af artiklerne her se frem til interessante afhandlinger.

Bogen indledes med en god artikel om sportens væsen. Et stigende antal mennesker er i dag overbevist om, at sporten er syg i selve hjertekulen, og at der er noget fundamentalt galt med den. Så radikalt går Bo G. Nilsson ikke til værks, men kritisk indstillet er han nu alligevel. Hans forståelse af sportens væsen hviler på opfattelsen, at sporten er sammensat af to væsensbestanddele, nemlig på den ene side folkekulturens hyldest til den menneskelige krops formåen og på den anden side princippet om konkurrence på lige vilkår. Dernæst hævder han, at sporten tilbyder en symbolsk løsning på spændingen mellem henholdsvis formel lighed og hierarkiserende sociale forskelle. Men det fremgår indirekte, at sporten i stigende grad har vanskeligt ved at forene disse størrelser.

I Fredrik Schougs afslutningsartikel siges det da også rent ud, at sporten ikke længere formår at fremstå som ren og pur med en høj moralkodeks. Sporten har hidtil haft held til at fordømme afvigere og ballademagere i egne rækker, men dette moralske univers trues i dag af, at sejrskult og kommercialisering vinder overhånd i forhold til sportens konventionelle idealer. Udøverne har fået stadigt stærkere motiver til at overskride grænsen for det tilladte i jagten på succes: magt, penge og status. – Det ser ikke for godt ud.

Men sådan var det ikke tidligere. Noget af det mere interessante ved gennemlæsningen af årbogen er den påvisning af sammenhæng mellem »folk-hems«-optimismen og Sveriges internationale succes på sportsarenaerne, som

flere af artiklerne har fat i. De mange svenske sejre syntes at være en både lyslevende og symbolsk illustration af den svenske samfundsmodels styrke. Gunder Hägg, VM i Stockholm 1958 og Ingemar Johansson var beviser på svensk styrke i almindelighed og den svenske arbejderklasses samfundsmæssige sejrsgang i særdeleshed. Sporten indføjede sig som en del af en demokratisk massekultur, hvori indgik bilkørsel, mode, Hollywoodfilm, nye danse – og altså sport, som det fremgår af Nils-Olof Zethrins artikel om »Våra tidiga hjältar«.

Hele denne historie kondenseres i myten om Lennart »Nacka« Skoglund, der portrætteres i bogens bedste artikel. Den er skrevet af Gunder Andersson, en af de fineste kendere af svensk fodboldhistorie, som det blandt andet fremgår af hans strålende bog *Fasta situationer* og hans teaterstykke om »Nacka«. Denne Söder-bohème inkarnerer meget svensk historie. Han debuterede »officielt« sommeren 1949 ved som 19-årig at blive udtaget til Pressens hold; som division 4-spiller. Derefter blev han hvervet af AIK for 1000 kr., en habit og en overfrakke, et tæppe og en frakke til mor Linnea. Han nåede at spille fem kampe i Allsvenskan, at vinde pokalturneringen og at være med på en turné til England, hvorefter han blev professionel i Italien. »Nacka« er med andre ord det, man på svensk kalder en »klassresenär«. Hans liv handler om social opstigning – og fald. Han døde som 45-årig i 1975; alkoholiseret, ulykkelig og ensom. Gunder Andersson har ikke lavet en heltehistorie. Han afslører alle myterne om »Nacka« og gør med megen takt rede for hans problem: at han som arbejderdreng ikke ville være ved, at han var succesfuld, rig og stjerne. »Nacka« lærte aldrig at være helt og lærte aldrig at sige nej. Han blev hængende i kravet om at være folkets søn,

der for alt i verden ikke måtte være arrogant. På den måde er historien om »Nacka« Skoglund fra Hammarby også en historie om svenske, og nordiske, konformitetsidealer.

Ved siden af denne artikel blegner de andre en del; om end de langt fra er dårlige. Fremhæves kan blandt andet Leena Laines historie om kvindeidræt og kvindernes internationale verdensorganisation, som også er en forfaldshistorie. I 1936 blev det vedtaget, at kvindernes verdenslege skulle erstattes af deltagelse i Europamesterskaberne. Leena Laine sammenfatter: »Så övergav kvinnorna sin kanske största möjlighet i historien att påverka idrottens utveckling i stort«.

Mats Hellspong, nyudnævnt professor i etnologi, har skrevet en højst læseværdig artikel om sportspublikum. Man mærker, at forfatteren er på hjemmebane. Han påpeger den betydelige forskel på et førmoderne, et moderne og et senmoderne sportspublikum og fremhæver, at det egentlig først er i kombinationen af en afgrænset sportsplads og et fast regelsystem, at mulighedsbetingelserne for et moderne sportspublikum er til stede. Det er ikke nok i dag, skriver Hellspong. Arrangørerne skeler i stigende grad til popkulturen med risiko for overmæthed hos det »gamle« publikum, som irriteres af »flåshurtiga speakerröster, dånande musik och lättklädda flickor som framför ett slags stereotypa balettnummer i amerikansk collegestil mellan tävlingarna«. Jo, jo. Man nikker genkendende. På Aarhus Stadion plejer den slags at resultere i råb på noget, der rimer på »bisse«.

Om piger og fodbold kan man i øvrigt læse i artiklen »Black Armys tjejer«, dvs. det kvindelige indslag i AIK's berygtede fanskare. Om erfaringerne med dem meddeler en vis Clabbe, at han havde sin sexdebut (oralt) på bagsædet i en Black Army-bus (han var 14 og hun var 19) og sit første egentlige samleje på dametoiletet i Leksands is-

hal. Parret har øjensynligt været til ishockey ... Ak, ja. Fra Ibsen ved vi, at sandhedskravet ikke er ubetinget – men mindre kan også gøre det.

Tilbage står kun at konstatere, at GAIS som sædvanlig ligger på en nedrykningsplads. Til gengæld er der en god opskrift på stegt makrel (klubben spiller i grøn- og sortstribede trøjer) på deres hjemmeside.

Niels Kayser Nielsen

Osmo Jussila, Seppo Hentilä and Jukka Nevakivi: *From Grand Duchy to a Modern State. A Political History of Finland since 1809*. (Hurst, London, 1999). 383 s.

Det er ren politisk historie, og det er godt arbejde. Men det er ikke en homogen bog. Jussilas behandling af tiden 1809-1917 adskiller sig markant fra de to andre dele. Det indebærer visse anmeldervanskeligheder. Disse knytter sig især til bogens første del. Den er svær at have med at gøre. Det er tung læsning (som dog måske kan skyldes den engelske oversættelse). Dels er denne del skrevet i en ualmindeligt tør og komprimeret stil, dels omhandler den i vid udstrækning det juridisk-konstitutionelle aspekt af den politiske historie (hvem sagde, at politisk historie er en homogen genre?).

Imidlertid må man også fastholde, at de juridisk-konstitutionelle spørgsmål i høj grad var i centrum for den finske politiske debat i 1800-tallet; endda i en sådan udstrækning, at de fortjener at blive betegnet som diskurs, for så vidt som det var dem, der dominerede dagsordenen. Det er formodentlig dette, Jukka Nevakivi refererer til i sin del af bogen, når han på s. 246 citerer Paasikivi, som havde gammelfinske tilbøjeligheder, for udsagnet: »Vor ret er vor bedste udenrigspolitik«. Så kort kan den finske legalisme i 1800-tallet udtrykkes. Det er